

СТАНОВИЩЕ

От доц. д-р Гургана Георгиева Дончева, ИБЦТ-БАН,
член на научно жури, съгласно заповед №535-РД от 7 октомври 2022 г. относно
дисертационния труд на **Анджела Ангелу Гоцис**, редовна докторантка в сектор
„Екранни изкуства”, ИИИЗк-БАН.

Предложеният дисертационен труд със заглавие: *„Съвременно експериментално кино – развитие на визуално-артистични практики”* заслужава висока оценка за усилията както на Анджела Гоцис, така и на нейната научна ръководителка проф. д-р Радостина Нейкова. Проблематиката е изключително актуална, но недостатъчно проучена в български контекст, което определя и нелеката задача да се изследва, осмисли и систематизира огромно количество информация (филми, източници, достъпни в интернет, обширна библиография по темата).

Предизвикателство в разработването на цитираната тема е необходимостта от задълбочени познания по история и теория на киното (в частност на експерименталното и авангардното), но същевременно адекватна експертиза и по отношение на конкретните художествени практики (рисунок върху пясък, безкамерни техники, деструкция на филм, филм-дневник, оптичен принт), прилагани от водещите имена в посочената област.

Анализът логично започва с уговорката, че *„авангардно и експериментално кино не са синоними, макар че споделят техники за създаване на киноизображение и съответна сходна естетика.”* (с.9) Експерименталното кино е дефинирано посредством двете си ипостазии: 1) обособен вид кино и 2) визуално-артистична практика, присъстваща в други аудио-визуални творби (с.9). Следва исторически обзор на характеристиките и развитието на авангардното и експерименталното кино, който акцентира върху историческия характер на авангардното кино със специфичен териториален и времеви обхват (засяга предимно Западна Европа и някогашния Съветски съюз, а в темпорален аспект се помества в годините между двете световни войни и десетилетието след края на Втората световна война). Добросъвестно е представена картината на творчески кипещ и новаторски постижения през 20^{-те} години на XX в. в СССР, когато работят пионерите на съветското кино: Дзига Вертов, Лев Кулешов, Сергей Айзенщайн, Всеволод Пудовкин, Александър Довженко. Обаче дискутирайки политическия контекст и наложената пропагандна функция като ключова

за киното, на две места в текста (с.18 и с.48) се употребява понятието „социален реализъм” вместо утвърдения термин „социалистически реализъм” – господстващата нормативна естетика в Източна Европа в продължение приблизително на петдесет години.

Авторката закономерно отделя внимание върху формите на въздействие на авангардното кино във връзка с еволюцията на най-популярния вид кино – игралното. Влиянието на експресионизма и сюрреализма и техните понататъшни трансформации са подробно изследвани в трета глава на базата на разнообразни примери, вариращи от епохата след края на Втората световна война до първите десетилетия на XXI век.

Творчеството на значими новатори в експерименталното кино от ранга на Йонас Мекас, Стивън Уолошен, Сузан Пит, Пол Уилкър и Гуновор Нелсон е обект на проучване в четвърта глава. Посредством метода *case study*, Анджела Гоцис успешно представя и проблематизира техните постижения в областта на експерименталната екранна естетика. Бих искала специално да отбележа широката осведоменост на докторантката и нейната очевидна отдаденост на темата, което ѝ позволява да изгради убедителен и аргументиран текст.

Последната глава се занимава с настоящето на експерименталното кино, което е поставено в различна комуникационна среда – интернет, променяща не само същността на работата на кинематографистите по принцип, но и на зрителите, както и на практиките на гледане сами по себе си. Демократизирането на достъпа до средствата за заснемане на кино и новите форми на разпространение в мрежата предоставят възможност на много повече хора да реализират идеите си, едновременно с това обаче, работещите в експерименталното кино стават все по-големи индивидуалисти, т.е. изчезва феноменът на художествените течения, задвижвани от енергията на обща идеология и артистични похвати.

Голям принос на дисертационния труд е демонстрираното умение да се идентифицират и анализират неочакваните метаморфози на киноавангарда, чието естетическо наследство продължава да оказва видимо влияние днес дори и във филмите на масовото кино. Докторантката притежава способност за критичен анализ и за формулиране на достоверни обобщения, като например нейният извод за коренно променената ситуация относно динамиката на общуване между кинематографистите и публиката, която поставя зрителя във все по-активна позиция: той изисква повече, отегчава се по-бързо и търси нови по-вълнуващи визуални предизвикателства.

В случай, че Андже́ла Го́цис планира да публикува своята дисертация под формата на монография, бих препоръчала стилова и езикова редакция, за да бъдат избегнати неуместни за академичния стил на писане страдателни причастия, като в следното изречение: *„Експресионистката естетика, в която Ланг създава немите си творби е озаптана и се трансформира в новосъздадения американски жанр – филм ноар”* (с.79), експресивни определения, които не са характерни за научните текстове: *„разцъфват нимфи като Исидора Дънкън и Луи Фулер”* (с.29), терминологични прецизирания: *Френската филмотека*, вместо *Синематека* (с.52), *холивудски филми*, а не *Холивуд филми* (с.110, с.111), лични имена: Кристиан Мец, а не Мерц, Амос Фогел, вместо Вогел, пунктуацията, свързана с обособени и вметнати части.

Изразените дребни забележки не накърняват общото положително впечатление за отлично свършена работа и за сериозния изследователски потенциал на авторката. Докторантката стриктно е изпълнила, поставените цели и задачи, дефинирани в увода на нейната дисертация, авторефератът също отговаря на регламентирания изисквания. Всичко това ми дава основание да препоръчам на членовете на научното жури да присъдят на Андже́ла Го́цис образователната и научна степен „доктор”.

28 декември 2022 г.

София

С уважение,

доц. д-р Гергана Дончева